

Stockholms kommun

Rektorn vid Bäckahagens skola

Beslut för grundskola, grundsärskola och fritidshem

efter tillsyn av Bäckahagens skola
i Stockholms kommun

Tillsyn i Bäckahagens skola

Skolinspektionen genomför tillsyn i Stockholms kommun under 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Bäckahagens skola besöktes av Skolinspektionen mellan den 21 maj 2013 och den 23 maj 2013.

Fakta om skolan

Bäckahagens skola är en kommunal skola belägen i stadsdelsområdet Enskede – Årsta – Vantör i Stockholms kommun. Verksamheten omfattar förskoleklass, grundskola och grundsärskola årskurserna 1-9 samt den särskilda undervisningsgruppen Boga och så kallade förberedelseklasser för nyanlända elever. Vid tillsynstillfället har skolan cirka 450 elever. Av dessa går 65 i förskoleklassen och fem elever i grundsärskolan, av vilka tre elever läser inriktningen träningskola. 210 elever är inskrivna på skolans fritidshem. Skolan leds av en rektor som till sin hjälp har två biträdande rektorer.

Kunskapsresultat

Årskurs 3

Enligt Skolverkets statistik (SIRIS) för de nationella ämnesproven i matematik år 2012 nådde 71 procent av de 38 eleverna som gjorde provet kravnivån på samtliga delprov. För riket var motsvarande resultat 72 procent. Av skolans egen sammanställning framgår att 88 procent av eleverna bedömdes nå kunskapskraven i matematik samma läsår. För ämnesprovet i svenska visar SIRIS att nästintill 100 procent av eleverna nådde kravnivån på samtliga delprov, att jämföra med 74 procent för riket som helhet. Samma år bedömdes 83 procent av eleverna nå kunskapskraven i ämnet.

100 procent av eleverna bedömdes samma år nå kunskapskraven i de naturorienterade och samhällsorienterade ämnena.

Årskurs 6

SIRIS visar att nästintill 100 procent av eleverna i årskurs 6 nådde kravnivån på samtliga delprov i de nationella ämnesproven i matematik, engelska och svenska läsåret 2011/2012. För riket var motsvarande siffra 79 procent i matematik, 87 procent i engelska och 82 procent i svenska.

I skolans egen sammanställning av kunskapsresultaten framgår att 78 procent av eleverna nådde kunskapskraven i matematik i slutet av samma läsår. I idrott och hälsa bedömdes 67 procent av eleverna nå kunskapskraven som minst ska

uppnås. Övriga ämnen varierade mellan 83 procent som lägst (svenska som andraspråk) och 100 procent som högst (bild).

Årskurs 9

Enligt SIRIS var det genomsnittliga meritvärdet år 2012 196 poäng, jämfört med 211 poäng för riket. Under de senaste fem åren har meritvärdet i Bäckahagens skola varierat mellan 196 poäng som lägst (år 2012), och 213 poäng som högst (år 2009). Andelen elever som uppnådde målen i alla ämnen år 2012 var 60 procent. Motsvarande siffra för riket var 77 procent. Under de senaste fem åren har andelen elever som nått målen i samtliga ämnen varierat mellan 56 procent som lägst (år 2011), och 68 procent som högst (år 2009).

Andelen elever som var behöriga till gymnasieskolans högskoleförberedande program år 2012 varierade mellan 72 och 76 procent beroende på program. 76 procent av eleverna var behöriga till yrkesförberedande program.

Enligt rektorn nådde eleverna i grundsärskolan med inriktning träningskolan målen i kursplanerna efter sina förutsättningar. Någon sammanställning av de samlade kunskapsresultaten för grundsärskolan kan dock inte skolan inte uppvisa.

Helhetsbedömning

Tillsynen av Bäckahagens skola visar att skolan behöver vidta en rad åtgärder för att samtliga elever ska ges möjligheter att nå målen för utbildningen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt. Av Skolverkets statistik framgår att skolans kunskapsresultat behöver förbättras. Resultaten för elever i årskurs 9 visar på en sjunkande trend såväl när det gäller meritvärdespoäng som andelen elever som uppnådde målen i alla ämnen. I till exempel idrott och hälsa var det mer än 35 procent av flickorna som inte nådde målen 2012. I matematik var det drygt 20 procent av eleverna som inte nådde målen. Resultaten för eleverna i årskurs 6 såg generellt sett bättre ut, men även här utmärkte sig matematik och idrott och hälsa med relativt låga andelar elever som uppnådde de nationella kunskapskraven.

Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver se till att alla elever känner sig trygga i skolmiljön. Flera elever uppger i såväl intervjuer som enkäter, att de upplever skolmiljön som otrygg. Denna bild bekräftas i såväl intervjuer med personal som i de verksamhetsbesök som Skolinspektionen gör. Utredningen visar att personalens förhållningssätt gentemot elever varierar vilket bland annat innebär att lärare inte alltid ingriper vid situationer som kan uppfattas som hotfulla eller när elever stör studieron i klassrummet. Det fram-

kommer också att lärarnas närvaro bland eleverna utanför klassrummen varierar.

Tillsynen visar också att undervisningen som bedrivs vid skolan inte alltid utgår från elevernas erfarenheter eller behov. Flera av lärarna förklarar skolans sjunkande resultat med yttre faktorer, såsom elevernas bakgrund, minskande resurser och att för mycket av deras tid läggs på annat än undervisning. Några lärare ger Skolinspektionen goda exempel på hur de arbetar utifrån skolans förändrade förutsättningar för att anpassa utbildningen, men ett flertal av de intervjuade lärarna ger uttryck för de att i det närmaste ha resignerat vad gäller att kunna påverka elevernas utbildning och kunskapsutveckling. Rektorn säger sig i sammanhanget vara medveten om skolans utmaningar, och ger flera exempel på hur skolan har arbetat och ska arbeta för att flytta fokus till skolans kompensatoriska uppdrag. Denna problematik visar sig också i att det i skolan inte finns en samstämmighet i vad som ingår i lärarens ansvar vad gäller att ta hänsyn till enskilda elevers behov, eller hur individanpassningen förhåller sig till särskilt stöd.

Flera av de brister som Skolinspektionen konstaterar har rektorn och skollärovervakningen själva identifierat i sitt kvalitetsarbete. Rektorn behöver dock se till att verksamheten tydligare riktas mot de nationella målen och att samtliga elever ges likvärdiga möjligheter att nå utbildningens mål. Skolinspektionen ges flera exempel på hur otydliga rutiner för med sig att vissa lärare inte gör sådant som de gemensamt har ansvar för. Detta kan till exempel vara sådant som att skapa trygghet bland eleverna under raster eller lunchen, eller att hålla sig informerade om elevens olika behov, då eleven har ett åtgärdsprogram. Tillsynen visar också en uppdelad skola, dels mellan årskurser och dels inom arbetslag, där lärare inte samverkar tillräckligt för att utbildningens mål ska kunna uppfyllas. Skolinspektionen observerar i sina verksamhetsbesök undervisning i trygga och lärande miljöer men också raka motsatsen. En elevs möjligheter att nå målen för utbildningen kan därmed bli beroende av vilken lärare som undervisar eleven. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen att det är viktigt att rektorn tar ett tydligt ansvar och driver skolans pedagogiska utveckling framåt.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den **21 oktober 2013** redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Se till att lärarna anpassar undervisningen utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.
- Utveckla former för samverkan mellan lärarna.

Motivering

Anpassning av undervisningen

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och att lärarna har ett utpekat ansvar för att hänsyn tas till den enskilda individens förutsättningar. Även skollagen betonar att hänsyn ska tas till barns och elevers olika behov.

Såväl meritvärdespoäng som andel elever som når målen i samtliga ämnen har enligt Skolverkets statistik haft en vikande trend under de tio senaste åren. Till exempel var meritvärdet 2006 dryga 220 poäng, men har sedan dess sjunkit till 196 poäng år 2012.

Flera lärare som intervjuats menar att ett förändrat elevunderlag i form av elever från länder med svag utbildningstradition, en större andel elever i behov av särskilt stöd och med utåtagerande beteende kombinerat med en allmänt större arbetsbelastning för lärare och mindre resurser för skolan är förklaringen till skolans försämrade resultat. Dessa förklaringar är återkommande i samtliga lärarintervjuer. I enkäten till den pedagogiska personalen uppger drygt 27 procent att det stämmer ganska dåligt att de har förutsättningar att anpassa undervisningen efter elevernas olika behov. Några lärare kan dock ge exempel på hur man inom ramen för sin egen profession som lärare anpassar undervisningen till de förändrade förutsättningarna, till exempel hur man arbetar språkutvecklande och använder sig av elevernas erfarenheter för att göra undervisningen intresseväckande. Det ges också exempel på hur man i vissa klasser arbetar tematiskt och samordnar undervisningen med andra lärare.

Skolledningen menar att en av anledningarna till skolans sjunkande resultat är vissa lärares svårigheter att anpassa undervisningen utifrån elevernas förutsättningar och behov. Skolledningen menar också att skolan behöver bli bättre på att lyfta de goda exempel på framgångsrik undervisning som finns i skolan, och att samverkan mellan lärarna behöver förbättras. Representanter för elevhälsan bekräftar till viss del skolledningens analys, och menar att lärarna behöver bli bättre på att anpassa undervisningen efter elevgruppen. De menar att vissa elever inte ges möjlighet att visa de kunskaper som de besitter. Av Skolinspektionens enkät framgår att drygt 20 procent av de svarande eleverna i årskurs 9 att skolarbetet inte stimulerar dem att lära sig mer. Drygt 40 procent av eleverna uppger att skolarbetet inte är roligt.

Av Skolverkets allmänna råd för utbildning av nyanlända elever (SKOLFS 2009:15) framgår att skolan bör kartlägga elevens kunskaper i olika ämnen beträffande begrepp, förståelse och förmåga till problemlösning. Vidare är det viktigt att skolan organiserar undervisningen utifrån varje nyanländ elevs behov och förutsättningar, att skolan utgår från elevens förmågor, intressen och starka sidor samt tar till vara elevens ämneskunskaper och utvecklar dem vidare.

I Bäckahagens skola finns en åldersblandad s.k. förberedelseklass för nyanlända elever. Vid intervjuer med lärare och skolledningen framkommer att de nyanlända eleverna alternerar mellan att vara i sin ordinarie klass och i förberedelseklassen. Läraren i förberedelseklassen har även undervisning i moderna språk, och såväl lärare som skolledning uppger i intervjuer att elevernas undervisning styrs av lärarens schemamässiga möjligheter att undervisa dem och därmed inte alltid utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

Samverkan mellan lärare

I läroplanen anges att lärarna ska samverka med andra lärare för att nå utbildningsmålen. I Skolverkets allmänna råd om planering och genomförande av undervisning (SKOLFS 2011:149) anges att rektorn bör utveckla former för samverkan och kunskapsutbyte mellan lärarna.

Av intervjuerna med såväl skolledning, lärare samt elever framgår att samverkan mellan lärarna behöver utvecklas. Skolinspektionen får flera exempel på hur lärare samverkar, bland annat över undervisningens planering och över ämnesgränser. Av intervjuerna framträder dock en generell bild av en bristande samverkan, såväl mellan som inom årskurser. Rektorn och någon lärare beskriver till exempel att det inom vissa arbetslag och årskurser finns interna kulturer vilket försvårar samverkan mellan lärare. Samverkan sker därför mer på enskilda lärares initiativ än utifrån någon struktur eller systematik.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att det finns brister i undervisningen. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

1 kap. 4 § skollagen, Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag och En likvärdig utbildning, 2.2 Kunskaper

Grundläggande värden och inflytande

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande.

- Se till att utformningen av elevernas inflytande anges i planeringen av verksamheten och att skolan har en tydlig progression för att ge eleverna utökat inflytande utifrån ålder och mognad.
- Ge eleverna i grundskolan ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Motivering

Enligt skollagen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. Formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Av läroplanen framgår att lärarna har ett utpekat ansvar för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 674) anges att eleverna har rätt till inflytande över undervisningen, skolmiljön och verksamheten i övrigt. Kravet på att eleverna ska stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen innebär att det inte är tillräckligt att eleverna ges möjlighet att ta del i detta arbete utan det krävs ett mer aktivt arbete från skolans sida.

Utredningen visar att det vid Bäckahagens skola finns brister vad gäller elevernas möjlighet till inflytande. I planeringen för verksamheten som Skolinspektionen har tagit del av återfinns inga beskrivningar för hur eleverna ska ges möjlighet till inflytande över utbildningen. I samtal och intervjuer med elever framkommer att de tycker att det varierar mellan olika lärare hur mycket inflytande de kan ha. Några lärare efterfrågar elevernas synpunkter och ger dem till exempel möjligheter att vara delaktiga i planeringen och utformandet av undervisningen, andra gör det inte.

Elevernas uppgifter bekräftas i Skolinspektionens enkät där nästan 20 procent av de svarande pedagogerna uppger att de inte låter eleverna påverka arbetssätten i undervisningen. I enkäten till elever i årskurs 9 är det uppåt 40 procent

av de svarande eleverna som menar att det är lärarna som bestämmer om vad de ska arbeta med på lektionerna. Rektorn uppger att hon genom elevrådet känner till att alla elever inte ges möjlighet att påverka undervisningen, och menar att detta är ett utvecklingsområde för skolan.

Utredningen visar sammanfattningsvis att eleverna inte ges ett aktivt inflytande över utbildningen. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

1 kap. 10 §, 4 kap. 9 och 14 §§ skollagen, Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Trygghet och studiero

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Vidta konkreta åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling och för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero.
- Upprätta en plan mot kränkande behandling där åtgärderna är anpassade efter varje verksamhets specifika behov och förutsättningar. Planen ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever och vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året.

Motivering

Trygghet, studiero och förekomsten av kränkande behandling

Enligt skollagen ska utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I skollagen anges att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. I huvudmannens övergripande skyldighet att motverka kränkande behandling ingår att se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling.

Flera elever som Skolinspektionen intervjuat och samtalat med uppger att skolan inte upplevs som trygg, något som skolledningen säger sig vara medveten om. Elever i olika åldrar berättar att det har hänt att äldre elever hotat yngre elever med våld, låst in dem på toaletter och kallat dem för fula saker. Intervjuerna med lärarna bekräftar elevernas bild. Några lärare i de yngre årskurserna

menar att eleverna generellt är trygga sin egen klass men att det finns grupper av äldre elever som gör skolmiljön otrygg för andra elever, till exempel i matsalen eller i korridorerna. Någon elev ger exempel på hur yngre elever blivit bortjagade av äldre elever då de skulle besöka skolsköterskan, vars rum befinner sig i en korridor med klassrum för äldre elever. Vidare framgår av Skolinspektionens enkät till elever i årskurs 9 att 15 procent av de svarande menar att det inte stämmer alls att de känner sig trygga i skolan. Det framgår också i flera intervjuer med såväl elever som personal att det förekommer verbala kränkningar mellan elever, som består i bland annat förolämpningar kopplade till kön och sexuell läggning.

Skolledningen uppger i intervjun att ett av skolans utvecklingsområden är att öka den allmänna studieron i klassrummen, och då i synnerhet i årskurserna 7-9. I intervjuerna bekräftar eleverna skolledningens bild, och menar att arbetsmiljön varierar beroende på lärare. Detta syns också i Skolinspektionens enkät till eleverna i årskurs 9 där 15 procent av eleverna som svarat uppger att det stämmer ganska dåligt att deras lärare ser till att det är studiero på lektionerna. I verksamhetsbesöken ser Skolinspektionen exempel på positiva och uppmuntande lärandemiljöer, men också det motsatta, där elever går runt i klassrummet, stör kamrater och kastar undervisningsmaterial på andra elever utan att lärarna ingriper.

I nästan samtliga intervjuer med såväl elever, skolledning och olika grupper av personal såsom lärare och representanter för elevhälsan framkommer åsikten att de vuxna på skolan skulle behöva göra mer för att öka tryggheten i skolan. Flera lärare menar att de har "nolltolerans" mot olika kränkningar. Några elever ger exempel på hur några lärare och personal från fritidshemmet gör grundläggande utredningar av konflikter som uppstår mellan elever, medan andra lärare har inställningen att eleverna ska ordna upp konflikten själva.

Några elever uttrycker emellertid att det inte händer något om elever blir utsatta för kränkande behandling eller mobbning. Detta bekräftas i intervju med lärarna, där en lärare uttrycker att det finns någon elev som är "utsatt" men där skolans ansvarsfördelning och därmed åtgärder runt eleven är oklara för läraren. Även enkäterna bekräftar de uppgifter som framkommer i intervjuerna. 62 procent av eleverna i årskurs 9 menar att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att man i skolan skulle behöva göra mer för att förhindra kränkningar. Såväl lärare som skolledningen och representanter för elevhälsan uttrycker att personal i skolan inte alltid ingriper när olika incidenter uppstår. Flera intervjugrupper såsom elever och lärare menar att lärarna i årskurserna 7-9 inte befinner sig ibland eleverna utanför lektionstid. Övriga lärargrupper har till exempel rastvaktsschema som följs, vilket arbetslaget för 7-9-lärarna inte har. Detta bekräftas i elevintervjuerna, men också av 7-9-lärarna själva. Någon lärare menar att han på grund av tidsbrist inte hinner befinna sig hos eleverna i

korridorerna. Vid Skolinspektionens verksamhet styrks bilden ytterligare, dels noterar inspektörerna få lärare i de miljöer utanför klassrummet där de äldre eleverna befinner sig, dels observerar inspektörerna hur vissa lärare, när det uppstår otrygga situationer, inte ingriper.

Planen mot kränkande behandling

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. I Skolverkets allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10) anges att arbetet med planen mot kränkande behandling bör bedrivas så att planen återspeglar förhållanden i varje enskild verksamhet.

Enligt Skolinspektionens praxis innebär "en översikt över de åtgärder som behövs" krav på att vissa rutiner ska finnas i planen; rutiner för akuta åtgärder vid situationer av kränkande behandling, rutiner för uppföljande insatser samt rutiner för hur händelser och åtgärder ska dokumenteras. Dessutom ska rutinerna enligt praxis ha såväl ett elev- elevperspektiv (kränkningar elever sinsemellan) som ett vuxen-elevperspektiv (kränkningar av vuxen mot barn/elev).

Skolinspektionen har tagit del av Bäckahagen skolas plan mot kränkande behandling som gäller för verksamheten i fritidshemmet, förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan. Planen anger inte vilka konkreta åtgärder som skolan, utifrån en aktuell kartläggning, avser påbörja och genomföra under 2012-2013. Därmed utgår inte planen från de behov som finns vid skolenheten. Planen återspeglar inte samtliga verksamheter och vilka specifika behov dessa verksamheter har, exempelvis vad gäller fritidshemmet. Det finns inte heller någon redogörelse för hur de planerade åtgärderna från det förgående läsåret har genomförts.

Av planen framgår åtgärder för de situationer då en elev utsatts för kränkande behandling ur ett elev-elevperspektiv men inte ur ett vuxen-elevperspektiv.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i skolans arbete med trygghet och studiero. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

5 kap. 3 och 6 §§ och 6 kap. 7-8 och 10 §§ skollagen

Särskilt stöd**Bedömning**

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Se till alla elever får det stöd som de behöver.
- Se till att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är och hur åtgärder-na ska följas upp och utvärderas.
- Fatta beslut om anpassad studiegång enligt författningarnas krav.
- Utarbeta åtgärdsprogram för de elever som behöver det.

Motivering*Särskilt stöd och åtgärdsprogram*

Enligt skollagen ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärder-na ska följas upp och utvärderas.

I intervjuer med lärare, representanter för elevhälsan och skollagen beskrivs arbetsgången och rutinerna kring arbetet med särskilt stöd följa de krav som ställs i skollagen. Om en lärare misstänker att en elev inte kommer att nå kunskapskraven i något eller några ämnen anmäls detta till elevhälsoteamet, bestående av rektor, speciallärare, specialpedagog, kurator och skolsköterska. Specialpedagogen eller specialläraren beslutar om ett åtgärdsprogram ska utarbetas, och utarbetar detta tillsammans med den lärare som gjort orosanmälan. Några lärare uttrycker dock i intervju att man inte alltid som ämneslärare känner till att en elev har ett åtgärdsprogram, och därmed inte heller känner till de behov som eleven har i undervisningssituationen. Rektorn menar att detta i vissa fall kan stämma, och att skolan behöver bli bättre på att använda åtgärdsprogrammen som ett aktivt verktyg i undervisningen.

Skolinspektionen har tagit del av ett antal åtgärdsprogram från grundskolan som utarbetats under höstterminen 2012. Åtgärdsprogrammen är av varierande kvalitet. I några åtgärdsprogram framgår inte elevens behov. Till exempel framgår i något åtgärdsprogram under rubriken Elevens behov att "Han behöver lära sig att lita på vuxna, att våga stå för det han gör (...). Han behöver lära sig att vara snäll (...)". Inte i något åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av framgår hur åtgärder-na ska följas upp och utvärderas.

Likaså saknas information till föräldrarna hur åtgärdsprogrammet kan överklagas.

Beslut om anpassad studiegång

Enligt skollagen får det, om det särskilda stödet för en elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, göras avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång).

Under Skolinspektionens besök i Bäckahagens skola ombads rektorn att inkomma med åtgärdsprogram och eventuella beslut om anpassad studiegång för nyanlända elever. Rektorn uppger i sitt svar till Skolinspektionen att man i skolan inte har utarbetat dessa beslut för eleverna i förberedelseklasserna.

Sammanfattningsvis visar utredningen att de finns brister i skolans arbete med särskilt stöd. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

3 kap. 8-9 och 12 §§ skollagen, Lgr 11 avsnitt 2.8

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Genomföra samt använda de nationella proven som ett stöd för en rättvis och likvärdig bedömning.
- Se till att lärarna utvärderar elevernas kunskapsutveckling utifrån kursplanernas krav.
- Se till att de skriftliga omdömena avser elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven.
- Se till att det i de individuella utvecklingsplanerna framgår vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långs om möjligt.
- Utarbeta skriftliga bedömningar av grundskoleelevernas kunskapsutveckling när ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne.

Motivering

Likvärdig betygssättning

Rektorn har i skollagen ett utpekat ansvar för att betyg sätts i enlighet med de föreskrifter som gäller för betygssättningen. Enligt förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 667) är syftet med bestämmelsen att särskilt markera rektorns ansvar för en rättvis och likvärdig betygssättning. Det innebär att rektorn måste se till att lärarna är förtrogna med regelverket och att de ges stöd för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg.

Av skolförordningen framgår att nationella ämnesprov ska användas i vissa preciserade ämnen och årskurser för att bedöma elevernas kunskaper i förhållanden till kunskapskraven och i årskurs 9 även som ett stöd för betygssättningen.

Skolverkets statistik visar att betydande andelar av eleverna inte deltar i de nationella ämnesproven. År 2012 gjorde 68 elever och 57 elever av 83 proven i engelska respektive matematik. Bortfallet har varit av motsvarande storlek under de senaste fyra åren som Skolinspektionen har granskat men varken rektor eller lärarna kan vid intervjuerna ge någon förklaring till varför deltagandet har varit lågt.

Vidare framgår av Skolverkets nationella statistik att det under flera år varit återkommande och relativt stora skillnader i relationen mellan elevernas resultat på de nationella proven och slutbetyg i matematik och svenska i årskurs 9. I båda ämnena får en stor andel av eleverna ett högre slutbetyg än provbetyg. I matematik var det till exempel år 2011 nästan 60 procent av eleverna som tilldelades ett högre betyg än provresultat, 2012 var samma andel cirka 33 procent. I matematik framför lärare och rektor förklaringen att de elever som får ett högre slutbetyg något år fått sommarundervisning efter det nationella provet i matematik vilket innebär att det också lyckas uppnå ett högre slutbetyg än provbetyg. Någon lärare menar att det inte är så konstigt att det skiljer sig på individnivå. Rektor uppger dock i den verksamhetsredogörelse som hon inkommit med till Skolinspektionen att hon inte är säker på om lärarna använder sig av de nationella proven vid betygssättningen. Skolinspektionen vill poängtera att det på individnivå kan och i vissa fall också bör skilja i resultatet på nationella prov och i betyg. Men då skolan inte gör någon systematisk analys av orsakerna till avvikelserna på skol- eller gruppnivå saknar man möjlighet bedöma om betygssättningen är likvärdig.

Vidare visar en granskning av betygen i enskilda ämnen att en relativt stor andel av eleverna i årskurs 9 har tilldelats betyget Mycket väl godkänt i ämnena musik och slöjd, då denna andel ställs i relation till skolans generellt sätt låga resultat i andra ämnen. Några elever uttrycker i sammanhanget att de tycker att slöjdläraren har gett dem alldeles för höga betyg i relation till vad de presterat.

Skolledningen menar i intervju att de följer betygssättningen på olika sätt, men medger att de inte har analyserat området i tillräcklig omfattning.

Individuella utvecklingsplaner

Enligt skollagen ska läraren vid utvecklingssamtalet i en skriftlig utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Skolinspektionen har tagit del av skriftliga individuella utvecklingsplaner med omdömen från läsåret 2012/2013. Dessa uppfyller i flera fall författningarnas krav men några omdömen är inte tydligt knutna till läroplanens krav utan beskriver istället vad eleven gjort; "deltar i sång och spel". I ämnen såsom idrott och hälsa, slöjd och spanska saknas helt koppling till läroplanens krav.

I den framåtsyftande delen framgår inte alltid vilka insatser skolan ska vidta för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt. I flera planer läggs mycket ansvar på eleven och i flera fall är skolans insatser är flera gånger så allmänna att det blir otydligt hur de ska underlätta elevens fortsatta lärande, till exempel "ge A verktyg för att lyckas med sina mål" eller "stötta dig och ge dig frågor". I några planer finns omdömen som inte stärker elevens vilja att lära eller tillit till den egna förmågan. Till exempel framgår att "(...) vill aldrig jobba", "(...) med tanke på att han aldrig har gjort en läxa så blir det omöjligt för honom att nå målen. Därför ligger det i hans intresse att byta till svenska/engelska".

Skriftliga bedömningar

I samband med faktagranskningen av beslutet erbjöds Bäckahagens skola inkomma med exempel på skriftliga bedömningar. Detta har skolan inte gjort.

Sammanfattningsvis konstaterar Skolinspektionen att det finns brister i skolans arbete med bedömning och betygssättning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

3 kap. 14 skollagen, 10 kap. 13 § och 9 kap. 20 § skolförordningen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Rektorn ser till att det dagliga arbetet är inriktat mot elevernas utveckling och lärande och mot att de nationella målen uppfylls.

Motivering

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet ledas och samordnas av rektorn. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef över lärarna och övrig personal ska rektorn se till att det dagliga arbetet är inriktat mot elevernas utveckling och lärande och mot att de nationella målen uppfylls.

Skolinspektionens utredning visar flera brister inom områden som rektor har ett särskilt utpekat ansvar för. Det gäller exempelvis arbetet med arbetsformer för elevinflytande, samordning av undervisningen och betygssättning. Därutöver tillkommer problemen med trygghet och skolans värdegrundsarbete. Av skolans kvalitetsredovisning, arbetsplan och intervjun med skolledningen framgår dock att det i skolan bedrivs ett kvalitetsarbete där lärandemiljön, undervisning och resultat följs upp. Skolledningen har också identifierat olika utvecklingsområden som skolan ska arbeta vidare med. Av intervjuerna framgår också att rektorn har vidtagit en rad åtgärder för att arbetet på skolan i större utsträckning ska vara inriktat på att de nationella målen uppfylls. Utredningen visar dock att dessa åtgärder inte alltid genomförs eller omsätts av personalen i verksamheten, exempelvis vad gäller förebyggande åtgärder för att öka tryggheten i skolan eller åtgärder för att öka studieron i klassrummen.

Flera lärare och skolledningen ger bilden av att Bäckahagens skola består av "flera skolor i en skola", och att samverkan mellan lärare i vissa fall är bristfällig, framförallt mellan den så kallade högstadiedelen, årskurserna 7-9, och övriga skolan. Av utredningen framgår att skolan under de senaste åren bytt rektor ett flertal gånger vilket enligt flera i personalen har fått till följd att det saknats en gemensam och tydlig riktning i skolans arbete. Lärare och skolledningen menar också att det utvecklats olika kulturer i skolan. Samtidigt menar flera intervjuade lärare att rektorn och skolledningen behöver bli tydligare i sin styrning av skolan. I sammanhanget uppger nästan en fjärdedel av den pedagogiska personalen som svarat på Skolinspektionens enkät att uppföljningen av deras undervisning inte leder till relevanta förändringar i arbetssätt eller metoder.

Skolinspektionens konstaterar sammanfattningsvis att rektorn inte fullgör sitt ansvar som pedagogisk ledare och chef för att utbildningen ska leva upp till de

krav som ställs i skolförfattningarna. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

2 kap. 9 § och 4 kap. 5 § skollagen samt Lgr 11 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Personalkompetens

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Personalkompetens.

- Redovisa en plan med konkreta åtgärder som ska vidtas för att öka andelen lärare med utbildning för den undervisning de bedriver.

Motivering

Utgångspunkten i skollagen är att lärare ska ha utbildning för den undervisning de bedriver. Det innebär att lärarens utbildning måste överensstämja med den skolform, årskurs och de ämnen som läraren undervisar i. Lärare som har anställts före första juli 2011 och som saknar lärarlegitimation kan under en övergångsperiod istället ha utbildning för den undervisning som de i huvudsak bedriver.

Enligt lärarförteckningen som Bäckahagen har skickat in till Skolinspektionen framgår att ett antal lärare undervisar i ämnen som de inte har utbildning i. Det finns tillsvidareanställda lärare som saknar lärarexamen samt utbildade lärare anställda före den första juli 2011 med tillsvidareanställning som inte i huvudsak undervisar i ämnen som de har utbildning i.

Skolinspektionen konstaterar att det finns lärare som saknar utbildning för den undervisning de bedriver. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 13 § skollagen, 2 kap. 3 § 1985 års skollag, 33 § lag om införande av skollagen

På Skolinspektionens vägnar

Anna Rydin
Enhetschef

Jens Pettersson
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).